

crsg
future concept

Konferencja „Wyzwania dla
obszarów wiejskich zagrożonych
trwałą marginalizacją i degradacją –
obszary popegeerowskie
30 lat po transformacji”
Szczecin 16 grudnia 2020 r.

**Think-Thank – wyzwania
dla rozwoju obszarów
wiejskich**

Centrum Rozwoju Społeczno-Gospodarczego
Przedsiębiorstwo Społeczne sp. z o. o. & Fundacja Pasja

Komplementarne działania wieloaspektowe na rzecz rozwoju obszarów popegeerowskich w horyzoncie średnio- i długookresowym

Wyzwania obszarów wiejskich zagrożonych trwałą marginalizacją i degradacją
– obszary popegeerowskie 30 lat po transformacji

Konferencja w trybie zdalnym

16. grudnia 2020 r.

dr Piotr Łysoń

Plan prezentacji

- Horyzont średnio- i długookresowy;
- Problemy definicyjne obszarów popegeerowskich;
- Komplementarne działania wieloaspektowe;
- Polska pn-zach. jako przykład zastosowania;
- Konkluzja.

Horyzont średnio- i długookresowy

- Działania krótkookresowe są narażone na:
  - - niestabilność a w konsekwencji bardzo ograniczoną skuteczność,
  - - niespójność i niedostatek komplementarności.
- Co najmniej 4 lata w horyzoncie średniookresowym
- Co najmniej 10 lat w horyzoncie długookresowym, a jeśli możliwe – okres 20-50 lat

OBSZARY POPEGEEROWSKIE (1)

Definicyjne zagadnienia problemowe:

- Jak zdefiniować obszary popegeerowskie?
- Jakiej użyć miary do ich delimitacji?
- Czy i w jakim stopniu brać pod uwagę ich koncentrację?
- Czy definiować lokalnie czy z uwzględnieniem szerszego otoczenia?

OBSZARY POPEGEEROWSKIE (2)

- Są w całej Polsce.
- Z większą intensywnością występują na terenie d. zaboru pruskiego oraz Ziemi Zachodnich i Północnych – w 8 województwach.
- Polska północno-zachodnia jest szczególnie dotknięta jednoczesnym występowaniem m.in.:
  - dużego natężenia obszarów popegeerowskich,
  - rozległej peryferyjności i słabej dostępności głównych szlaków transportowych;
  - deficytu zakorzenienia;
  - niskiej gęstości zaludnienia i dużych odległości do centrów rozwoju.

KOMPLEMENTARNE DZIAŁANIA WIELOASPEKTOWE (1)

- Lokalna pomoc społeczna i pomoc rodzinie,
  - oraz
  - indywidualna praca na rzecz aktywizacji na lokalnym rynku pracy
  - są ważnymi składnikami, ale nie wystarczą.**
- NIEZBĘDNE SĄ RÓWNOLEGŁE I SPÓJNE, DOBRZE SKOORDYNOWANE, KOMPLEMENTARNE I WIELOASPEKTOWE DZIAŁANIA W WYMIARZE LOKALNYM I PONADLOKALNYM.

KOMPLEMENTARNE DZIAŁANIA WIELOASPEKTOWE (2)

DZIAŁANIA LOKALNE (o skali oddziaływania w miejscowości, gminie, powiecie):

- najczęściej stosowane pomoc społeczna i pomoc rodzinie oraz indywidualna praca na rzecz aktywizacji na lokalnym rynku pracy;
- pakiet działań z zakresu rewitalizacji mieszkań, miejscowości i poprawy ładu przestrzennego;
- wzmacnianie lokalnego rynku pracy w oparciu o potencjał miejscowych zasobów i inwestycje oraz zwiększanie lokalnego popytu;
- poprawa jakości i dostępności lokalnych usług publicznych (m.in. podstawowej opieki zdrowotnej, edukacji, dostępności transportowej [sieć drogowa i komunikacja publiczna], dostępności cyfrowej, zaopatrzenia w energię elektryczną, gaz i wodę, usług odbioru i zagospodarowania ścieków i odpadów).

KOMPLEMENTARNE DZIAŁANIA WIELOASPEKTOWE (3)

DZIAŁANIA PONADLOKALNE (o skali oddziaływania większej niż jeden powiat):

- Zwiększenie dostępności zjazdów z dróg ekspresowych i autostrad;
- Odbudowa, modernizacja lub budowa nowych połączeń kolejowych;
- Tworzenie węzłów przesiadkowych;
- Przygotowanie dogodnie położonych terenów inwestycyjnych i instytucji otoczenia biznesu;
- Rozwijanie rozproszonej energetyki w powiązaniu z modernizacją sieci dystrybucyjnych;

KOMPLEMENTARNE DZIAŁANIA WIELOASPEKTOWE (4)

DZIAŁANIA PONADLOKALNE (o skali oddziaływania większej niż jeden powiat)
– cd.:

- Wzmacnianie lub tworzenie subregionalnych ośrodków akademickich (PWSZ, prywatne szkoły wyższe, filie lub ośrodki zamiejscowe większych uczelni);
- Modernizacja szpitali o znaczeniu subregionalnym;
- Wykorzystanie ponadlokalnego potencjału turystycznego (m.in. szlaki turystyczne wraz z niezbędną infrastrukturą, usługami i promocją);

KOMPLEMENTARNE DZIAŁANIA WIELOASPEKTOWE (5)

DZIAŁANIA PONADLOKALNE (o skali oddziaływania większej niż jeden powiat)
– cd.:

- Odkrywanie, dokumentowanie, upowszechnianie, rozwijanie i ukazywanie w przestrzeni publicznej składników niematerialnego i materialnego dziedzictwa narodowego, także tego „przeniesionego” z innych części Polski w granicach współczesnych lub historycznych, w tym dziedzictwa kresowego;
- Upowszechnianie własności gospodarstw rolnych i innych składników majątkowych.

Przykładowe zastosowanie – Polska pn-zach (1)

Dlaczego Polska pn-zach?

- Największy obszar peryferyjny w Polsce - na północ od Doliny Noteci i poza zasięgiem oddziaływania Gdańska i Gdyni, Bydgoszczy i Szczecina;
- Obszar o silnym nasyceniu obszarami popegeerowskimi;
- Obszar o niskiej gęstości zaludnienia i silnym niedoborze nowoczesnej infrastruktury transportowej.

Przykładowe zastosowanie – Polska pn-zach (2)

- Skoordynowana i pilna budowa dróg ekspresowych S-10 Piła – Szczecin (także Piła - Bydgoszcz) oraz S-11 Piła – Koszalin (także Piła - Poznań), które wraz z drogą ekspresową S-6 Szczecin-Gdynia utworzą kręgosłup komunikacyjny tej części Polski;
- Przygotowanie terenów inwestycyjnych i modernizacja sieci dróg wokół zjazdów z dróg ekspresowych i autostrad;
- Modernizacja szlaków kolejowych w tym: Szczecin – Wałcz – Piła, Koszalin/Kołobrzeg – Białogard – Szczecinek – Piła oraz Szczecin – Koszalin – Słupsk - Gdynia;
- Utworzenie węzłów przesiadkowych przy zmodernizowanych stacjach kolejowych i powiązanie z siecią lokalnej komunikacji publicznej i lokalną siecią drogową.

Przykładowe zastosowanie – Polska pn-zach (3)

- Wzmocnienie szkolnictwa wyższego w ośrodkach subregionalnych: m.in. Koszalinie, Słupsku, Kołobrzegu, Stargardzie, Pile, Szczecinku i Wałczu;
- Poprawa dostępności cyfrowej;
- Rozwijanie rozproszonej energetyki i modernizacja sieci dystrybucyjnych;
- Modernizacja sieci szpitali o znaczeniu zarówno subregionalnym jak i lokalnym;
- Rozszerzanie indywidualnej własności gospodarstw rolnych i innych składników majątkowych;

Przykładowe zastosowanie – Polska pn-zach (4)

- Modernizacja budynków prywatnych;
- Rewitalizacja miejscowości lub ich „przeniesienie” za zgodą mieszkańców na korzystnych warunkach;
- Poprawa ładu przestrzennego, w szczególności wykorzystanie potencjału rozwojowego miejscowości dobrze skomunikowanych ze zjazdami z autostrad i dróg ekspresowych oraz węzłami przesiadkowymi przy stacjach kolejowych – tworzenie nowych, dobrze zaprojektowanych osiedli w miejscach o dużej atrakcyjności osadniczej.

Przykładowe zastosowanie – Polska pn-zach (5)

- Wykorzystanie potencjału istniejących zasobów (nie tylko w pasie nadmorskim) dla:
  - - turystyki wodnej, w szczególności szlaków wodnych Noteci i Warty, Drawy i Gwdy oraz rzek uchodzących do Bałtyku lub do Odry;
  - - turystyki konnej poprzez stworzenie szlaku konnego z niezbędną infrastrukturą i usługami;
  - - turystyki rowerowej poprzez rozbudowę szlaków rowerowych z niezbędną infrastrukturą i usługami;
  - - rozwoju sportu i rekreacji w oparciu o zasoby uzdrowiskowe i bazę sportową;
  - - upowszechniania aktywności związanej z wojskiem dzięki silnej obecności Wojska Polskiego.

Przykładowe zastosowanie – Polska pn-zach (6)

- Wykorzystanie potencjału kulturowego, także „przeniesionego” dziedzictwa narodowego (m.in. Kresów Wschodnich II RP):
  - - tradycji kulinarnej, strojów i tradycji ludowych i zwyczajów;
  - - relacji ustnych i pisemnych, które po należyтым udokumentowaniu, mogłyby służyć w celach edukacyjnych w wymiarze lokalnym lub ponadlokalnym;
  - - ukazanie w przestrzeni publicznej poprzez pomniki, tablice pamiątkowe, wystawy, eksponaty muzealne złożonego dziedzictwa narodowego, z należyтым uwzględnieniem dziedzictwa „przeniesionego”.

Przykładowe zastosowanie – Polska pn-zach (7)

Inne działania lokalne:

- Modernizacja dróg lokalnych i lokalnej komunikacji publicznej;
- Modernizacja sieci placówek edukacyjnych i kulturalnych;
- Rozwijanie podmiotów ekonomii społecznej;
- Pomoc społeczna i pomoc rodzinie.
- Wsparcie finansowe jednostek samorządu terytorialnego i organizacji społecznych działających na rzecz obszarów popegeerowskich

Konkluzja

Działania na rzecz obszarów popegeerowskich muszą być:

- ZARÓWNO LOKALNE, JAK I PONADLOKALNE;
- AKTYWIZUJĄCE W SPOŁECZNOŚCIACH LOKALNYCH;
- WIELOASPEKTOWE;
- KOMPLEMENTARNE I NALEŻYCIEM SKOORDYNOWANE W WYMIARACH CZASOWYM I TERYTORIALNYM;
- REALIZOWANE KONSEKWENTNIE W HORYZONCIE ŚREDNIO- I DŁUGOOKRESOWYM ZGODNIE Z UPRZEDNIO PRZYJĘTYM PROGRAMEM.

Partner

Sfinansowano przez
Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
ze środków Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018 – 2030

